

סוגיה ח: העברת כלים ממקום למקום

*

רקע

סוגייתנו עוסקת בהעברת כלים ממקום למקום, ומגדירה מתי העברה אסורה מפני שיש בה טרחה מרובה או עובדין דחול, ומתי היא מותרת.

מקורות

א. יג.-יג: "מתני' אין מפנין מבית לבית... אלא מחזורתא כדשניין מעיקרא"

ב. תוס' ד"ה אין מפנין

רי"ף ו-ז: "ואין מפנין מבית לבית אבל מפנה הוא לחצרו... מפנן לחצר אחרת"

נמוקי יוסף ד"ה מתני' אין לוקחין, "אין מביאין... ד"ה גמ' שכו, "אין מפנין כלל..."

רא"ש סי' יח, "אבל מפנה הוא לחצרו...", הגהות אשר"י ד"ה ולדידן

ריטב"א ד"ה מתני' אין מפנין כלים

רמב"ם הל' שביתת יום טוב פ"ח הט"ז והשגת הראב"ד

ג. שו"ע סי' תקלה ומשנה ברורה [בעיקר: ס"ק ד, ו-ז]

ריטב"א ד"ה מתני' אין מפנין כלים

מתני' אין מפנין כלים במועד מבית לבית. פי' שלא לצורך המועד. אבל מפנה הוא לחצרו. בגמרא מפרש לה, וגרסינן בירושלמי שאין מפנין אפי' מדירה גרועה לדירה נאה, אבל מחצר שאינו שלו לחצר שלו אפי' מדירה נאה לדירה כעורה כי שמחה היא לאדם כשהוא דר בתוך שלו, והיה נראה שאין גמרא שלנו סובר כן דא"כ כי פרכינן בגמ' רישא אסיפא מאי קושיא נימא דרישא מבית לבית שאינו שלו וסיפא לבית שלו כדתנן מפנה הוא לחצרו, וי"ל דלעולם לא פליג והאי דלא מפרשינן מתני' הכי משום דא"כ ליתני אבל מפנה הוא לביתו ואמאי שני בלישנא דרישא למינקט חצירו ולכחי אוקי דאפי' לבית שאינו שלו מפנה אם הוא סמוך בחצר, והא דלא קתני תנא נמי האי היתירא דירושלמי, משום דההוא פשיטא ליה והא עדיפא דאפילו לתוך של חבירו מותר כל זמן שהוא בסמוך סד"א לא פלוג רבנן קמ"ל, וטעמא דרישא (ל)או משום טרחה או משום דמחזי כעובדין דחול ולפיכך התירו בסיפא דליכא טרחה ולא פרהסיא.

הסבר הסוגיה

"אין מפנין מבית לבית אבל מפנה הוא לחצרו אין מביאין כלים מבית האומן אם חושש להם מפנן לחצר אחרת". [משנה יג.]

המשנה, על פי הסבר הגמ', אומרת שאסור לפנות כלים מבית בחצר אחת לבית בחצר אחרת, אבל מותר להעביר מבית לבית באותה חצר.

אדם מעביר כליו ממקום למקום או מפני שהוא מעוניין בהם במקום השני או מפני שאינו מעוניין שהכלים יהיו במקום הראשון. מלשון "מפני" משמע שהמשנה עוסקת בסוג השני, שאדם מפנה מביתו כלים שאינו מעוניין בהם [כך עולה מפירוש הרשב"ם המפרש את הסיפא "מפנה הוא מבית שבחצרו לחצרו". ראשונים אחרים מפרשים שהוא מפנה מבית לבית באותה חצר].

לפי הבנה זו המשנה עוסקת בהעברת כלים שלא לצורך המועד, והמשנה אוסרת העברה זו מפני הטרחה שבפינוי הכלים מביתו, או מפני שפינוי הבית הוא עובדין דחול האסור במועד [שני הניסוחים הללו לאיסור מובאים בריטב"א ד"ה מתני' אין מפני]. פינוי הכלים לחצר מותר אפילו כשאין בפינוי צורך המועד, מפני שבפינוי בחצר אין טרחה רבה, ומפני שפינוי בצנעה באותה חצר אינו עובדין דחול.

מדברי הירושלמי [פ"ב ה"ד] עולה שהוא מפרש את המשנה בדרך שונה. הירושלמי אומר: "אין מפני מדירה נאה לדירה נאה ולא מדירה כאורה לדירה כאורה ולא מדירה כאורה לדירה נאה אין צורך לומר מדירה נאה לדירה כאורה ובתוך שלו אפילו מדירה נאה לדירה כאורה שמחה לאדם בשעה שהוא דר בתוך שלו". הירושלמי עוסק באדם העובר דירה ומפנה את כליו לדירה החדשה. הירושלמי אוסר העברת דירה במועד, אפילו מדירה כעורה לדירה נאה, מפני שהמעבר אינו מוגדר כצורך המועד, אבל העברה מדירה שכורה לדירה פרטית היא שמחה לאדם, והעברת הרהיטים מוגדרת כצורך המועד.

נחלקו הראשונים בפסק ההלכה. הרמב"ם [פ"ח הט"ז] פוסק: "אין מפני מחצר לחצר במועד, לא מכעורה לנאה ולא מנאה לכעורה, אבל מפנה הוא מבית לבית באותה חצר". הרמב"ם מביא את לשון הירושלמי "כעורה ונאה", אבל משמיט את החילוק בין פינוי מדירה שאינו שלו לדירה שלו. משמע שהרמב"ם מפרש שהבבלי חולק על הירושלמי, והרמב"ם פוסק כבבלי. הראב"ד חולק על הרמב"ם ופוסק כירושלמי, מפני שלדעתו אין מחלוקת בין הבבלי לבין הירושלמי בדין זה.

המשנה [יג]. אומרת שאין מביאין כלים מבית האומן. מסבירה הגמ', שבי"ד בניסן מותר להוליך כלים לבית האומן ומותר להביאם ממנו, בחול המועד אסור להוליכם לאומן ואסור להביאם ממנו, אלא אם צריך להם במועד, או שחייב לשלם לאומן שכרו, כדי שיהיה לאומן מה לאכול, והוא אינו מאמינו שלא יחזור ויתבע את שכר שנית. מסביר הנמוקי יוסף נ': באלפס ד"ה מתני' אין] שאסור להוליך הכלים לאומן ולהביא ממנו "שיחשבו הרואים שהבעל הבית נתנתן לתקן אותם במועד ויאמר האומן תיקנן במועד". הנמוקי יוסף אינו מסביר שאסור משום טרחה ומשום עובדין דחול, אלא רק מפני חשש שיאמרו שתיקן אותם במועד. האיסור לפנות את הבית נאמר כשמפנה הרבה כלים, ובעבודה זו טרחה מרובה והיא נראת כעבודת חול. איסור הבאה מאומן מתייחס אפילו לכלי בודד, אבל האיסור נאמר באומן בלבד.

סיכום

מותר להעביר כלים ממקום למקום לצורך המועד. אם מפנה את הכלים מרשותו, או שרוצה אותם ברשות אחרת, ואין בהם צורך המועד, מותר להעבירם רק מבית לבית בחצר אחד, שאין בה טרחה מרובה ואין בה עובדין דחול.

הירושלמי מגדיר העברה מדירה שכורה לדירה קנויה כצורך המועד, ומותר להעביר הכלים אפילו מחצר לחצר. הראב"ד פוסק כירושלמי, והרמב"ם אינו פוסק את הירושלמי. הבאת כלים לאומן אסורה מפני שנראה כמתקן כליו במועד, ולכן אסור אף כשאין טרחה מרובה ואין עובדין דחול. היתר הבאת כלים מאומן הוא רק כשצריך את הכלים במועד או שהשאת הכלים ביד האומן יכולה לגרום להפסד.

הלכה

השו"ע [סי' תקלה] פוסק שאסור להעביר כלים מחצר לחצר כשהעברה אינה לצורך המועד, ומותר לו לפנות מבית לבית באותה חצר, ויש אומרים [הגהות אשר"י סי' יח] שמותר לפנות כשאין חצר אף מבית אחד לבית הסמוך לו. השו"ע מביא את שיטת הירושלמי שמותר להעביר מדירה שאינה שלו לדירה שלו כיש אומרים. המשנה ברורה [סק"ד] מדייק מדברי השו"ע שאם ידוע וניכר שהעברה לצורך המועד מותר להעביר אף בפרהסיא.